

Sylwia Purgał

(Wydział Filologiczno-Historyczny
UJK Filii w Piotrkowie Trybunalskim)

Suplika sulejowska a odrodzona Korona*

Suplika sulejowska jest niewątpliwie jednym z najważniejszych wydarzeń w dziejach politycznych ziem polskich, jednakże zjazd możnowładztwa polskiego w Sulejowie nie wysuwa się na pierwsze strony stosownych opracowań. Aby należycie ukazać rolę, jaką odegrała suplika sulejowska w odrodzeniu Królestwa Polskiego, należy wcześniej przedstawić sytuację panującą na ziemiach polskich w poprzedzającym to wydarzenie okresie. Konieczne jest także zwrócenie uwagi na działalność zjednoczeniową Władysława Łokietka. Na ziemiach polskich w omawianym okresie panowało rozbieżne dzielnicowe. Znaczna część królestw średniowiecznej Europy została dotknięta tym zjawiskiem, które w Europie środkowo-wschodniej nastąpiło nieco później, niż na zachodzie kontynentu. Rozdrobnienie poszczególnych ziem było naturalnym etapem we wczesnośredniowiecznych monarchiach, zarówno w Królestwie Polskim jak i wśród jego sąsiadów¹.

Na ziemiach polskich podczas rozbitcia dzielnicowego istniały elementy działające spajająco oraz pomagające zachować więź pomiędzy poszczególnymi dzielnicami. Na całym obszarze ziem, gdzie wówczas rządzący książęta dzielnicowi, panowało podobne prawo, którego korzenie sięgały monarchii Bolesławów. Co więcej, ludność rozproszoną po ziemiach dawnego Królestwa Polskiego łączyły więzy dynastyczne. Dobra rodów rycerskich także mogły leżeć w różnych dzielnicach. Jednak jednym z najsilniej spajających elementów była prowincja kościelna. Metropolii w Gnieźnie podlegały wszystkie biskupstwa na ziemiach dawnego Królestwa Polskiego. Powodowało to istnienie takiego samego prawa kościelnego we wszystkich dzielnicach oraz istnienie stałych kontaktów ludności z różnych księstw na synodach czy kapitułach. Do tworzenia więzi ponaddzielnicowej prowadziło tak-

---

* Praca powstała w ramach Asystencji Naukowej na Wydziale Filologiczno-Historycznym.

¹ J. Bieniak, *Zjednoczenie państwa polskiego*, [w:] *Polska dzielnicowa i zjednoczona*, red. A. Gieysztor, Warszawa 1972, s. 203.

że zagrożenie zewnętrzne, na które księstwa podczas rozdrobnienia były szczególnie narażone². Także ludność trudniąca się handlem pozostawała w ścisłych relacjach z miastami leżącymi w innych dzielnicach, do czego przyczyniał się rozwój gospodarczy oraz powstawanie rynków międzydzielnicowych³.

W działaniach na arenie krajowej Łokietek pojawia się po raz pierwszy wtedy, gdy udzielał wsparcia Bolesławowi Płockiemu w walce z Henrykiem Probussem o Małopolskę po śmierci Leszka Czarnego. Bolesławowi Płockiemu nie powiodło się zdobycie Krakowa. Podziałowi Małopolski, którego chciał dokonać pomiędzy siebie a Konrada Czerskiego, sprzeciwiła się ludność Małopolski, która na jego miejsce zaproponowała właśnie Łokietka. Henrykowi Wrocławskiemu udało się jednak pokonać Władysława, który zatrzymał się w Sandomierzu. Plany zjednoczeniowe Henryka Wrocławskiego przerwała jednak jego śmierć w 1290 roku⁴.

Henryk Probus pozostawił po sobie testament, na mocy którego księstwo wrocławskie przyspaść miało Henrykowi Głogowskiemu, natomiast Kraków Przemysławowi II Wielkopolskiemu. Zapisy umieszczone w testamencie nie zostały jednak wcielone w życie. W momencie pojawienia się nowego kandydata do przejęcia władzy w Krakowie, Wacława II, króla Czech, Przemysław II Wielkopolski został zmuszony w 291 roku do wycofania się z tej dzielnicy. Lennikami Wacława II zostali także książęta z Opolszczyzny. Przeciwno planom króla Czech do opanowania Małopolski stanął Łokietek. Panowie z Małopolski uznali jednak, że korzystniejsze będą dla nich rządy Wacława II. Po ugruntowaniu swojej władzy w Krakowie zaatakował on Łokietka, który nadal był w posiadaniu Sandomierza, Kujaw Brzeskich oraz Sieradza. Władysław został przez niego zmuszony do opuszczenia Sandomierza. Po oblężeniu w Sieradzu musiał także oddać na rzecz Wacława ziemię sandomierską i zobowiązać się do niewysuwania więcej roszczeń do Małopolski. Łokietek został w posiadaniu jedynie ziemi sieradzkiej i Kujaw brzeskich. Co więcej, Władysław miał w razie potrzeby służyć pomocą zbrojną Wacławowi⁵.

Łokietek nie zamierzał wypełniać warunków pokoju. W 1293 roku doszło do spotkania Władysława, Przemysła II i Kazimierza łęczyckiego w Kaliszu. Wyrazili oni wówczas swój sprzeciw co do panowania w Krakowie Wacława. Na wzrost znaczenia Przemysła II Wiel-

---

² *Ibidem*, s. 208-214.

³ J. Baszkiewicz, *Powstanie zjednoczonego państwa polskiego na przełomie XIII i XIV wieku*, Warszawa 1954, s. 135, 136.

⁴ M. K. Barański, *Dynastia Piastów w Polsce*, Warszawa 2005, s. 431-433.

⁵ *Ibidem*, s. 434-438.

kopolskiego wpłynęło przejęcie Pomorza po śmierci Mściwoja II. Rozpoczął on zabiegi o koronę, które zwieńczone zostały koronacją 26 czerwca 1295 roku⁶. Przemysł został zamordowany niedługo później, 8 lutego 1296 roku. Wielkopolska oraz Pomorze zgodnie z jego wolą miały trafić w ręce Henryka Głogowskiego. Nie wyrazili na to jednak zgody panowie wielkopolscy, ze względu na proniemieckie nastawienie księcia. Jako swojego władcę wybrali Łokietka, który skupił pod swoim panowaniem Wielkopolskę, Pomorze, ziemię sieradzka, łęczycką i część ziemi kujawskiej. Roszczenia do swojego spadku wysuwał jednak Henryk Głogowski. Doszło wówczas do podpisania kompromisu, na mocy którego książę ten otrzymał część Wielkopolski. Rządy Łokietka w Wielkopolsce nie układały się pomyślnie. Konflikt z Henrykiem, walki o Małopolskę, a także oderwanie części dzielnic nie powodowały wzrostu jego poparcia. XIII wiek zakończył się klęską Łokietka, który został pokonany przez Waclawa. Król Czech zajął należące do Łokietka ziemie⁷. Koronacja Waclawa II nastąpiła w 1300 roku. Swoje rządy sprawował do 1305 roku. W sierpniu 1306 roku został zamordowany jego syn i następca na tronie Waclaw III⁸.

Książętami, którzy pretendowali do zajęcia głównej pozycji, byli Henryk Głogowski i Władysław Łokietek. Łokietkowi udało się zająć ziemię sandomierską, a także część krakowskiej. Po śmierci Waclawa III objął także rządy na Pomorzu. Wielkopolanie władzę nad swoją dzielnicą przekazali Henrykowi Głogowskiemu. Jego autorytet słabł jednak w tej dzielnicy ze względu na otaczanie się ludźmi pochodzenia niemieckiego. Po śmierci Henryka Głogowskiego i podziale ziem przez jego synów, do władzy w Wielkopolsce doszedł Łokietek (część ziem zachowali synowie Henryka Głogowskiego)⁹.

Łokietek podczas jednoczenia ziem poniósł klęskę, jaką była utrata Pomorza na rzecz Zakonu Krzyżackiego. Co więcej, do zaognienia sytuacji dochodziło także na południu kraju. W Krakowie w 1311 roku miał miejsce tzw. bunt wójta Alberta. Dążono do odsunięcia od władzy Łokietka i przekazania jej Janowi Luksemburskiemu. Miało to zapewnić mieszczanom lepsze warunki handlowe. Jan Luksemburski na skutek sprzeciwu społeczeństwa czeskiego nie mógł wyprawić się na ziemie polskie. Przybyły w jego imieniu wraz z wojskami Bolko,

---

⁶ J. Baszkiewicz, *Polska czasów Łokietka*, Warszawa 1958, s. 58, 59.

⁷ *Ibidem*, s. 66-70.

⁸ J. Baszkiewicz, *Odnowienie Królestwa Polskiego 1295-1320*, Poznań 2008, s. 121, 130; W. Uruszczak, *Następstwo tronu w Księstwie Krakowsko-Sandomierskim i Królestwie Polskim (1180-1370)*, „Czasopismo Prawno-Historyczne” 2010, t. 62/1, r. 2010, s. 24.

⁹ J. Baszkiewicz, *Odnowienie Królestwa Polskiego...*, s. 130-134.

książę opolski, został pokonany przez Łokietka, a bunt stłumiono¹⁰. Jednak Wojciech Iwańczak w swojej pracy poświęconej Janowi Luksemburskiemu podaje w wątpliwość wysłanie Bolka Opolskiego do Krakowa przez młodego króla Czech. Swoje rozważania argumentuje nikłymi i niezbyt dobrymi stosunkami panującymi pomiędzy księciem i królem¹¹.

Łokietek po przejęciu władzy w Wielkopolsce i zgromadzeniu znacznej części ziem polskich napotykał na swojej drodze przeszkody utrudniające mu zwieńczenie wysiłków zjednoczeniowych koroną królewską. Roszczenia do ziem polskich wysuwał król Czech, Jan Luksemburski, które uznawał za oczywiste, jako rządzone wcześniej przez Waclawa II. Dążenia te starał się też uprawomocnić poprzez argumentację o małżeństwie z córką Waclawa II. Również niektóre z wcześniejszych wydarzeń, jak stanie się lennikami Waclawa II części książy śląskich czy oddanie swoich ziem Waclawowi II przez Łokietka na koniec XIII wieku, przemawiałoby na korzyść Jana Luksemburskiego¹².

O zamiarach Jana Luksemburskiego wobec ziem rządzonych przez Łokietka świadczy podpisany w 1314 roku traktat, na mocy którego za opowiedzenie się króla Czech po stronie Ludwika Bawarskiego jako kandydata do korony niemieckiej, miał on wspomóc Jana w przejęciu ziem polskich, którymi władał wcześniej Waclaw II¹³.

Przeciwnikiem Łokietka był także Waldemar, margrabia brandenburski, który zagrażał ziemi Wielkopolskiej. Wobec tych niebezpieczeństw Władysław zdecydował się na zawarcie sojuszu z królem Danii, Norwegii oraz Szwecji, a także z innymi książętami będącymi przeciwnikami Waldemara. Rok po zawarciu sojuszu, w 1316 roku Brandenburczycy zaatakowali ziemie Łokietka. Władysław nie pozostając dłużnym, najechał na ziemie Marchii Brandenburskiej. W kolejnym roku doszło do następnego najazdu Waldemara w sojuszu z księciem głogowskim Henrykiem IV (synem Henryka III). W 1319 roku na skutek śmierci Waldemara i trudności wewnętrznych w Brandenburgii zagrożenie z tej strony zniknęło¹⁴.

Ważną rolę w działalności zjednoczeniowej ziem polskich odegrali arcybiskupi gnieźnieńscy. Jednym z nich był arcybiskup Jakub Świnka, który koronował w XIII wieku zarówno Przemysła II, jak

---

¹⁰ T. Nowak, *Władysław Łokietek – polityk i dowódca*, Warszawa 1978, s. 135.

¹¹ W. Iwańczak, *Jan Luksemburski: dzieje burzliwego żywota i bohaterskiej śmierci króla Czech i hrabiego Luksemburga w 21 odstonach*, Warszawa 2012, s. 135.

¹² *Ibidem*, s. 133.

¹³ T. Nowak, *op. cit.*, s. 128.

¹⁴ *Ibidem*, s. 128-130.

i Wacława II. Podczas, gdy Łokietek zgromadził pod swoim panowaniem znaczną część ziem, zmarł wspomniany arcybiskup gnieźnieński¹⁵.

Po śmierci Jakuba Świnki należało wybrać nowego arcybiskupa gnieźnieńskiego. Łokietek musiał zdawać sobie sprawę, jak ważny miał być to wybór. To właśnie nowy arcybiskup miał udać się do Awinionu, gdzie jego wybór miał być potwierdzony przez papieża. Kapituła wybrała na to miejsce Borzysława, który pełnił wcześniej funkcję archidiakona poznańskiego¹⁶. Wyboru tego dokonano 1 maja 1315 roku. Podjęcie takiej decyzji było zapewne pozytywnie przyjęte przez Łokietka. Wyjazd do Awinionu nowo wybranego arcybiskupa był dla władcy tym bardziej istotny, że poza uzyskaniem zgody na objęcie godności arcybiskupa Borzysław miał za zadanie poruszenie sprawy krzyżackiej, jak i sprawy koronacji Łokietka na króla Polski. Niedługo przed wyjazdem Borzysława do Stolicy Apostolskiej zmarł 20 kwietnia 1314 roku papież Klemens V. Wyboru nowego papieża dokonano dopiero w 1316 roku. Tak więc przybyły z ziem polskich Borzysław miał dużo czasu na zajęcie się powierzonymi mu sprawami¹⁷.

Nowym papieżem został pochodzący z Francji Jan XXII. Jako głowa Kościoła działał bardzo aktywnie¹⁸. Na początku 1317 roku Borzysław miał możliwość wyłożenia w Awinionie kwestii dotyczących sytuacji panującej na ziemiach polskich, m. in. sprawy krzyżackiej, dążeń Łokietka do korony oraz zagrożeń dla państwa płynących ze strony schizmatyków i pogan. Papież odniósł się do kwestii krzyżackiej (wystawił bullę 2 lutego 1317 roku). Ofiarę na rzecz Stolicy Apostolskiej, tzw. denar św. Piotra, z diecezji kamińskiej i chełmińskiej pobierać mieli arcybiskup gnieźnieński oraz biskup włocławski. Listy papieża z pouczeniem trafiły także do pogańskiego księcia litewskiego oraz do książąt ruskich. Sprawa koronacji nie została wówczas podjęta¹⁹.

Borzysław zmarł niedługo później w Awinionie. Papież postanowił o samodzielnym wyborze następcy zmarłego arcybiskupa gnieźnieńskiego. Wybrano na to miejsce Janisława, który pełnił wcześniej godność archidiakona gnieźnieńskiego. Jego wyboru dokonano 7 listopada 1317 roku. Po swojej konsekracji Janisław nie powrócił na ziemię polskie, pozostał on w Awinionie jeszcze jakiś czas w celach poli-

---

¹⁵ *Ibidem* s. 132.

¹⁶ W. Abraham, *Stanowisko kurii papieskiej wobec koronacji Łokietka*, Lwów 1900, s. 11.

¹⁷ E. Długopolski, *Władysław Łokietek na tle swoich czasów*, Wrocław 1951, s. 179, 180.

¹⁸ H. Samsonowicz, *Łokietkowe czasy*, Kraków 1989, s. 49.

¹⁹ E. Długopolski, *op. cit.*, s. 182-184.

tycznych. To właśnie jego relacje mogły dać obraz stronie polskiej i samemu Łokietkowi o stosunkach Stolicy Apostolskiej do spraw polskich²⁰.

Przedstawiwszy pokrótce sytuację polityczną ziem polskich w początkach XIV w., należy obecnie przystąpić do omówienia najważniejszego wydarzenia, czyli wspomnianej w tytule supliki sulejowskiej.

Zjazd sulejowski odbył się w klasztorze cystersów, którego opatem był wówczas Piotr II, pełniący tę funkcję od 1298 roku. Cystersi sulejowscy cieszyli się uznaniem Łokietka, który po powrocie do gry politycznej obdarzył ich wieloma łaskami, tj. możliwością nieuiszczenia opłat celnych czy wolnością od różnego rodzaju obciążeń²¹.

Zjazd sulejowski rozpoczął się 20 czerwca 1318 roku, zaś Władysław Łokietek zjawił się tam już dwa dni wcześniej. Na zjeździe pojawiły się najważniejsze osobistości z ziem rządzonych przez Łokietka, tj. kasztelani, wojewodowie, podkanclerze, kanclerze oraz sędziowie. W wydarzeniu tym brali także udział duchowni, tacy jak Gerward, biskup włocławski, opat cystersów wąchockich, a także wspomniany już opat cystersów sulejowskich, Piotr II²². Jest możliwe, że poza wymienionymi duchownymi udział w tym wydarzeniu brali także inni, nieuwzględnieni w dokumentach. Byłoby to naturalne, ze względu na coraz częstsze stosowanie praktyki nieuwzględniania osobistości kościelnych w dokumentach traktujących o sprawach świeckich²³. Na zjeździe zabrakło przedstawicieli Wielkopolski, która dostała się pod panowanie Łokietka dopiero w 1314 roku. Możliwe, że ich nieobecność spowodowana była niechęcią mieszkańców wobec zrównania tej dzielnicy z mniejszymi ośrodkami będącymi pod panowaniem Władysława. Prawdopodobnie do potwierdzenia postanowień zawartych w Sulejowie w czerwcu 1318 roku przez przedstawicieli Wielkopolski doszło na zjeździe w Pyzdrach, który odbył się pod koniec czerwca 1318 roku²⁴. W niektórych pracach poruszających kwestię supliki sulejowskiej część badaczy podaje jednak w wątpliwość tezę o nieuczestniczeniu przedstawicieli Wielkopolski w wiecu sulejowskim i zwołaniu odrębnego wiecu. Janusz Bieniak w swoim artykule jako zwolenników tej teorii podaje Oswalda Balzera, a także Juliusza Bardacha oraz Jana Baszkiewicza²⁵.

---

²⁰ W. Abraham, *op. cit.*, s. 12.

²¹ M. Borkowska, *Dzieje cystersów sulejowskich*, Kraków 2008, s. 48.

²² T. Nowak, *op. cit.*, s. 136, 137.

²³ E. Długopolski, *op. cit.*, s. 187.

²⁴ *Ibidem*, s. 189, 190.

²⁵ J. Bieniak, *Wiec ogólnopolski w Żarnowie 3-7 czerwca 1319 r. a geneza koronacji Władysława Łokietka*, „Przegląd Historyczny” 1973, t. 64/3, s. 471.

Władysław Abraham w swojej pracy „Stanowisko kurii papiejskiej wobec koronacji Władysława Łokietka” zaznacza, że przed opracowaniem i wysłaniem supliki do papieża Jana XXII, należało spełnić postulaty papieża. Miało to mieć pozytywny wpływ na rozpatrzenie kwestii ujętych w suplice. Papież chciał zwalczania heretyków na ziemiach polskich, zmiany systemu zbierania świętopietrza, który byłby bardziej korzystny dla Stolicy Apostolskiej. Życzył sobie także rozwiązania antagonizmów pomiędzy biskupem Janem Muskata a Władysławem Łokietkiem. Podczas zjazdu zrealizowano postulaty Jana XXII²⁶. Kwestię życzeń papieża w podobny sposób prezentuje Tadeusz Nowak, a także Edmund Długopolski. Ten drugi nie zakłada jednak jako czegoś pewnego omawiania wówczas na prośbę papieża kwestii heretyków oraz konfliktu przyszłego króla z biskupem Muskatą²⁷. Z twierdzeniami tymi nie zgadza się natomiast Antonii Liedtke, w swoim tekście „Stanowisko papieża Jana XXII wobec koronacji Władysława Łokietka”. Uważa on, że na załagodzeniu sporu z Muskatą mogło zależeć samemu Łokietkowi, aby została z niego zdjęta ekskomunika. Jego zdaniem Łokietek także miał tylko pomóc ludziom wyznaczonym do zwalczania herezji i schizmatyków w wykonywaniu ich obowiązków. Według autora wykonanie tych zadań nie przesądzało o decyzji papieża w sprawach polskich²⁸.

Przyczyną spotkania się w Sulejowie tak ważnych osobistości było przedyskutowanie kilku kwestii ważnych dla ziem polskich. Dwie spośród nich miały jednak największą wagę, a dotyczyły kwestii Pomorza oraz koronacji Władysława Łokietka. Na zjeździe spisano suplikę, w której przedstawiono papieżowi Janowi XXII dążenia do koronacji Łokietka. Tekst supliki odtworzony został z bulli wystawionej przez papieża, pochodzącej z 20 sierpnia 1319 roku, w której odpowiadając przytacza on zapisy umieszczone w wystosowanej wcześniej prośbie. Społeczeństwo prosiło w niej papieża, który posiadał zwierzchnictwo nad ziemiami polskimi, o koronację Władysława Łokietka. W suplice przedstawiono problemy, z jakimi borykano się podczas rozbicia dzielnicowego. Należały do nich napady i grabieże ze strony obcych ludów, a także działania schizmatyków i heretyków wyniszczające dobra kościelne. Łokietka przedstawiono jako obrońcę wiary oraz jednoczyciela państwowości. Walka z poganami przez pretendenta do korony musiała być odebrana pozytywnie przez papieża,

---

²⁶ W. Abraham, *op. cit.*, s. 13, 14.

²⁷ E. Długopolski, *op. cit.*, s. 187, 188.

²⁸ A. Liedtke, *Stanowisko papieża Jana XXII wobec koronacji Władysława Łokietka*, „Nasze Przeszłość: studia z dziejów Kościoła i kultury katolickiej w Polsce” 1971, t. 36, s. 100-102.

dla którego takie działania miały ogromne znaczenie. W suplice ukazano Polskę jako podległą i oddaną Stolicy Apostolskiej, a także zawarto informacje o zbieraniu świętopietrza w wysokości jednego denara od każdego mieszkańca²⁹.

Na zjeździe przyszedł król poświęcił uwagę także sprawom nie mającym wagi państwowej, dotyczyły one zamiany dóbr, potwierdzenia przywilejów czy zakupów wsi³⁰. Z opracowaną supliką do Awinionu miał udać się biskup wrocławski Gerward. Biskup ten aktywnie uczestniczył w życiu kościoła, korespondował z papieskim legatem, a także pełnił funkcję kolektora świętopietrza. Poza jego działalnością na terenie kościoła, która była zapewne brana pod uwagę przy wyborze na posła, był on także w dobrych relacjach z Łokietkiem. Był on zdecydowanym przeciwnikiem Zakonu Krzyżackiego, co tym bardziej przekonywało do wyboru jego osoby³¹.

Swoje działania dyplomatyczne na rzecz koronacji Łokietka oraz sprawy krzyżackiej prowadził od początku 1319 roku. Ziemie polskie opuścił najprawdopodobniej niedługo po zjeździe sulejowskim. Nie wiadomo, kto wyjechał wraz z Gerwardem do Awinionu. Jak domniemywa Jacek Maciejewski, mogły udać się tam osoby, o których wiadomo, że papież spełnił ich prośby. Mogli więc być to Maciej Połuka z Gołańczy, Przeclaw ze Służewa, Dominik piastujący posadę biskupa meteleńskiego. Obecność tych osób w Awinionie nie jest jednak pewna³².

Jerzy Wyrozumski w swojej pracy podkreślił także używanie przez stronę Polską argumentu o dziedziczności tronu podczas starania się o koronę królewską i odpieraniu postulatów strony czeskiej³³. Gdy Gerward dotarł do Stolicy Apostolskiej, znajdowali się tam już dyplomaci króla Czech, Jana Luksemburskiego oraz Wielki Mistrz krzyżacki, Henryk z Trewiru. Posłowie czescy stanowczo sprzeciwiali się koronacji Łokietka, wysuwając argumenty o prawach czeskich do korony polskiej.

Zapewne wpływ na przyspieszenie decyzji papieża Jana XXII w sprawach polskich miała sytuacja na arenie międzynarodowej. Papież bowiem starał się o niezdobycie przewagi którejkolwiek ze stron w sporze o tron w Niemczech. Opowiedzenie się Jana Luksemburga po stronie Ludwika bawarskiego wzmocniało Bawarczyka i przechyla-

---

²⁹ E. Długopolski, *op. cit.*, s. 188, 189.

³⁰ *Ibidem*, s. 189.

³¹ J. Maciejewski, *Działalność kościelna Gerwarda z Ostrowa, biskupa wrocławskiego w latach 1300-1323*, Bydgoszcz 1996, s. 128.

³² *Ibidem*, s. 128-132.

³³ J. Wyrozumski, *Dzieje Polski piastowskiej (VIII wiek – 1370)*, Kraków 1999, s. 301.

ło szalę zwycięstwa na jego stronę. Chęć osłabienia zdobywającego przewagę obozu mogła wpłynąć na przyspieszenie decyzji papieża w kwestii koronacji Łokietka³⁴. Zwrócenie uwagi Jana XXII na sprawę Królestwa Polskiego mogło być także spowodowane chęcią podtrzymania i wzmocnienia państwa, które leżało na wschodniej granicy zachodniochrześcijańskiej Europy³⁵. Wzrost znaczenia państwa polskiego na arenie międzynarodowej można zauważyć właśnie poprzez branie go pod uwagę podczas wyżej wspomnianego konfliktu. Pomimo że dążące do zjednoczenia państwo nie zajmowało najważniejszego miejsca w tym sporze, widać wzmocnienie jego pozycji w porównaniu z wcześniejszymi latami³⁶.

Gerward dostarczył papieżowi suplikę i przedstawił sytuację panującą na ziemiach polskich. Biskup wrocławski, jako poseł Władysława Łokietka, zabiegał o zrealizowanie zapisanych w niej próśb. Papież wysłał do Polski bullę z 20 sierpnia 1319 roku, w której odpowiedział na suplikę. Bulla była zaadresowana do Janisława, arcybiskupa gnieźnieńskiego. Papież w dyplomatyczny sposób udzielił zgody na koronację Łokietka. Nie chciał bowiem jawnie przeciwstawić się Janowi Luksemburskiemu, cieszącemu się dość dużą siłą polityczną. W tym samym czasie, gdy wysłano bullę, do Łokietka oraz Janisława trafiły tajne pisma, od Jana XXII. W listach tych była otwarcie ukazana zgoda papieża na koronację Władysława³⁷.

Gerward otrzymał także listy, w których papież obdarzał łaskami Władysława Łokietka i jego żonę Jadwigę. Osoby, które modliły się za Łokietka, otrzymać miały 20 dni odpustu. Łaski otrzymali także przeciwdziałający wraz z Łokietkiem przeciwko schizmatykom oraz modlący się o pokój w Królestwie. Łaski te miały także wymiar polityczny, powodowały wzrost autorytetu władcy względem społeczeństwa³⁸.

Miejscem koronacji Łokietka miał być Kraków. Możliwe, że wyboru tego miasta dokonano w Awinionie. Koronacja Władysława w Krakowie nie powodowałaby sprzeciwu Jana Luksemburskiego, który rościł sobie prawa do Wielkopolski, w której znajdowało się Gniezno, miejsce wszystkich wcześniejszych koronacji. Do tak doniosłego wydarzenia doszło 20 stycznia 1320 roku w katedrze krakow-

---

³⁴ J. Baszkiewicz, *Polska czasów...*, s. 127, 128.

³⁵ J. Bieniak, *Wiec ogólnopolski w Żarnowie...*, s. 472.

³⁶ H. Samsonowicz, *Miejsce Polski w Europie na przełomie XIII i XIV wieku*, „Kwartalnik Historyczny” 1993, 100/4, s. 96.

³⁷ E. Długopolski, *op. cit.*, s. 193-196.

³⁸ J. Maciejewski, *op. cit.*, s. 131.

skiej. Koronacji na króla Polski Władysława Łokietka dokonał Janisław, arcybiskup gnieźnieński³⁹.

Gdy Gerward został wydelegowany jako poseł do Awinionu, poza kwestią koronacji miał także rozpocząć działania dotyczące Pomorza. Jako zarzuty wobec Zakonu Krzyżackiego wysunął zabór tego obszaru, umniejszanie praw biskupa na Pomorzu, a także nieopłacanie świętopietrza⁴⁰. Jan XXII po wsłuchaniu Gerwarda mianował sędziów, których zadaniem było sprawdzenie zarzutów wysuwanych przez stronę polską i wydanie wyroku. Bulla z tymi postanowieniami została wydana 11 września 1319 roku. Strona polska oczekiwała odzyskania utraconej ziemi oraz zadośćuczynienia pieniężnego za jej bezprawne użytkowanie przez Zakon Krzyżacki⁴¹.

Papież do rozstrzygnięcia sporu wybrał sędziów, którymi zostali: arcybiskup gnieźnieński Janisław, biskup poznański Domarata oraz Mikołaj sprawujący funkcję opata w Mogile. Co ważne, Krzyżacy w razie rozpatrzenia wyroku na korzyść Łokietka nie mogli wnieść od niego odwołania. Krzyżacy odwoływali się jednak do niepoprawności natury formalnej i technicznej procesu. Kwestionowali m. in. obiektywność składu sędziowskiego.

Proces odbywał się w Inowrocławiu oraz w Brześciu Kujawskim⁴².

W lutym 1320 roku miał miejsce początek procesu. W imieniu Zakonu Krzyżackiego występował Zygryd z Papowa. Strona krzyżacka dążyła do możliwie najdłuższego odwlekania wyroku. Gdy nie zgodzono się na zmianę terminu procesu, przedstawiciel zakonu opuścił miejsce pobytu sądu. Podczas procesu doszło do przesłuchania świadków, którzy potwierdzili wersję Łokietka. Przedstawienie wyroku odbyło się 9 lutego 1321 roku. Uznano oskarżenia Łokietka za zgodne z prawdą i nakazano Krzyżakom zwrot Pomorza, wypłatę 30 tysięcy grzywien oraz zwrócenie kosztów, jakie poniesiono podczas trwania sprawy. Zakon krzyżacki nie miał w planach wykonania wyroku. Krzyżacy odwoływali się do papieża, a po ich stronie stanął biskup sambijski. Działania posłów Zakonu w Awinionie doprowadziły do opracowania bulli mającej na celu powierzenie wspomnianemu biskupowi sprawdzenia, czy sędziowie działali obiektywnie. Zabiegi strony polskiej powstrzymały jednak jej wysłanie. Odebranie Pomorza było niemożliwe poprzez zabiegi dyplomatyczne w Awinionie, bowiem

---

³⁹ S. Szczur, *Historia Polski. Średniowiecze*, Kraków 2002, s. 343.

⁴⁰ J. Baszkiewicz, *Polska czasów...*, s. 137.

⁴¹ Ł. Ćwikła, *Udział łączycan i sieradzan w konflikcie Władysława Łokietka z Zakonem Krzyżackim*, „Saeculum Christianum” 2013, t. 20, s. 34.

⁴² J. Bieniak, *Zjednoczenie państwa...*, 255.

Krzyżacy nie zamierzali wykonać wyroku⁴³. Nieuniknione stało się zbrojne rozwiązanie sporu o tak ważną dla państwa polskiego ziemię, jaką było Pomorze⁴⁴.

Po koronacji i zjednoczeniu ziem polskich Łokietek musiał zmierzyć się z problemami, jakimi było uregulowanie relacji pomiędzy nim a książętami dzielnicowymi. Władcy ci podczas rozbitcia dzielnicowego byli przyzwyczajeni do samodzielnych rządów na swojej części ziemi oraz bycia równymi z pozostałymi książętami. Obawiali się oni narzucenia zwierzchności przez Władysława Łokietka. Uciekali się do różnych zabiegów, aby zachować swoją niezależność⁴⁵. Książęta, którzy podlegali Łokietkowi, musieli liczyć się z prowadzoną przez niego polityką. Mógł on ingerować w wewnętrzne sprawy ich ziem. Posiadał także obowiązek obrony księstw w wypadku zagrożenia ze strony innych państw⁴⁶.

Suplika sulejowska odegrała bardzo ważną rolę w odrodzeniu Królestwa Polskiego. Wystosowana do papieża prośba w jasny sposób przedstawiała dążenia zjednoczeniowe mieszkańców ziem polskich i konieczność wybrania króla. Przedstawiono także skuteczną argumentację przemawiającą za koronacją Łokietka. Zaprezentowanie w zręczny sposób próśb było jednym z czynników pozytywnego rozpatrzenia ich przez Jana XXII. Suplika, jak i zabiegi dyplomatyczne prowadzone przez biskupa Gerwarda oraz jego poprzedników w Avinionie doprowadziły do tak ważnego wydarzenia w dziejach Królestwa Polskiego, jakim była koronacja Władysława Łokietka, zwieńczająca jego wysiłki zjednoczeniowe.

A Sulejów request and a reborn crown Summary

Polish lands were ruled by individual princes during the breakdown of the district. There were attempts to unite these lands under one ruler. Władysław Łokietek was also a prince who tried to unite them. He gathered part of these lands in his hands. In order to strengthen his power and the unity of the Polish lands, he had to obtain the Pope's consent for the royal coronation. For this purpose, he called a convention to Sulejów, during which a request was written to the Pope. It presented arguments in favour of the necessity of corona-

---

⁴³ T. Nowak, *op. cit.*, s. 150-154.

⁴⁴ F. Koneczny, *Dzieje Polski za Piastów*, Komorów 1992, s. 329-332.

⁴⁵ J. Baszkiewicz, *Polska czasów...*, s. 129, 130; S. Zachorowski, *Wiek XIII i panowanie Władysława Łokietka* [w:] *Dzieje Polski średniowiecznej, T. 1: do roku 1333*, Grodecki R., Zachorowski S., Dąbrowski J., oprac. J. Wyrozumski, Kraków 1995.

⁴⁶ Baszkiewicz, *Polska czasów...*, s. 135.

tion. After diplomatic efforts of one of Polish bishops in Avignon, the Pope agreed to the coronation. It took place on 20 January 1320 in Cracow.

Keywords: Sulejów request, Władysław Łokietek, revival of the Kingdom of Poland

Słowa kluczowe: Suplika sulejowska, Władysław Łokietek, odrodzenie Królestwa Polskiego

Bibliografia:

- Abraham W., *Stanowisko kurii papieskiej wobec koronacji Łokietka*, Lwów 1900.
- Barański M. K., *Dynastia Piastów w Polsce*, Warszawa 2005.
- Baszkievicz J., *Odnowienie Królestwa Polskiego 1295-1320*, Poznań 2008.
- Baszkievicz J., *Polska czasów Łokietka*, Warszawa 1958.
- Baszkievicz J., *Powstanie zjednoczonego państwa polskiego na przełomie XIII i XIV wieku*, Warszawa 1954.
- Bieniak J., *Wiec ogólnopolski w Żarnowie 3-7 czerwca 1319 r. a geneza koronacji Władysława Łokietka*, „Przegląd Historyczny” 1973, t. 64/3.
- Bieniak J., *Zjednoczenie państwa polskiego*, [w:] *Polska dzielnicowa i zjednoczona*, red. A. Gieysztor, Warszawa 1972.
- Borkowska M., *Dzieje cystersów sulejowskich*, Kraków 2008.
- Ćwikła Ł., *Udział łęczycan i sieradzan w konflikcie Władysława Łokietka z Zakonem Krzyżackim*, „Saeculum Christianum” 2013, t. 20.
- Długopolski E., *Władysław Łokietek na tle swoich czasów*, Wrocław 1951.
- Iwańczak W., *Jan Luksemburski: dzieje burzliwego żywota i bohaterkiej śmierci króla Czech i hrabiego Luksemburga w 21 odsłonach*, Warszawa 2012.
- Koneczny F., *Dzieje Polski za Piastów*, Komorów 1992.
- Liedtke A., *Stanowisko papieża Jana XXII wobec koronacji Władysława Łokietka*, „Nasza Przeszłość: studia z dziejów Kościoła i kultury katolickiej w Polsce” 1971, t. 36.
- Maciejewski J., *Działalność kościelna Gerwarda z Ostrowa, biskupa włocławskiego w latach 1300-1323*, Bydgoszcz 1996.
- Nowak T., *Władysław Łokietek – polityk i dowódca*, Warszawa 1978.
- Samsonowicz H., *Łokietkowe czasy*, Kraków 1989.
- Samsonowicz H., *Miejsc Polski w Europie na przełomie XIII i XIV wieku*, „Kwartalnik Historyczny” 1993, t. 100/4.

Szczur S., *Historia Polski. Średniowiecze*, Kraków 2002.

Uruszczak W., *Następstwo tronu w Księstwie Krakowsko-Sandomierskim i Królestwie Polskim (1180-1370)*, *Czasopismo prawnohistoryczne* 2010, t. 62/1.

Wyrozumski J., *Dzieje Polski piastowskiej (VIII wiek – 1370)*, Kraków 1999.

Zachorowski S. *Wiek XIII i panowanie Władysława Łokietka* [w:] *Dzieje Polski średniowiecznej, T. 1: do roku 1333*, Grodecki R., Zachorowski S., Dąbrowski J., oprac. J. Wyrozumski, Kraków 1995.